KOHTUJURISTI ETTEPANEK

F. G. JACOBS

esitatud 30. juunil 2005 [1] [1]

1. Pärast kohtuotsust Garcia Avello [2] palutakse Euroopa Kohtul veel kord otsustada, kas EÜ asutamislepingus sätestatud diskrimineerimise keelu ja kodakondsusest tulenevate õigustega on vastavuses siseriiklik õigusnorm, mis käsitleb lapse sünnijärgse perekonnanime üle otsustamist.

Õiguslik taust

Viidatud asutamislepingu sätted

4. EÜ artikli 12 esimeses lõigus on sätestatud:

„Ilma et see piiraks käesolevas lepingus sisalduvate erisätete kohaldamist, on lepingus käsitletud valdkondades keelatud igasugune diskrimineerimine kodakondsuse alusel."

2. Tõstatatud põhiküsimus seisneb selles, kas siseriikliku kollisiooninormiga saab määrata, et lapse perekonnanime üle otsustatakse üksnes lapse (ja/või vanemate) kodakondsusriigi — käesoleval juhul Saksamaa — õiguse põhjal, arvestamata lapse sünnikohariigi — käesoleval juhul Taani — õigust ning selle tulemusel on lapse perekonnanimi kõnealuses kahes õigussüsteemis erinev.

3. Sissejuhatav küsimus on siiski seotud eelotsusetaotluse vastuvõetavusega: kas eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on tegelikult „lahendada vaidlus menetluses, mille lõpptulemuseks peab olema kohtuotsus" [3] või teostab siseriiklik kohus pelgalt oma halduspädevust.

1 — Algkeel: inglise.

2 — 2. oktoobri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-148/02: Carlos Garcia Avello *vs.* Belgia (EKL 2003, lk I-11613); vt ka käesolev ettepanek, punkt 47 jj.

3 — Vt 5. märtsi 1986. aasta määrus kohtuasjas 318/85: Greis Unterweger (EKL 1986, lk 955, punkt 4); 10. juuli 2001. aasta määrus kohtuasjas C-86/00: HSB-Wohnbau (EKL 2001, I-5353, punkt 11) ning 22. jaanuari 2002. aasta määrus kohtuasjas C-447/00: Holto (EKL 2002, lk I-735, punkt 17); 19. oktoobri 1995. aasta otsus kohtuasjas C-111/94: Job Centre (EKL 1995, lk I-3361, punkt 9); 12. novembri 1998. aasta otsus kohtuasjas C-134/97: Victoria Film (EKL 1998, lk I-7023, punkt 14) ning 14. juuni 2001. aasta otsus kohtuasjas C-178/99: Salzmann (EKL 2001, lk I-4421, punkt 14).

5. EÜ artiklis 17 on sätestatud:

„1. Käesolevaga kehtestatakse liidu kodakondsus. Iga isik, kellel on mõne liikmesriigi kodakondsus, on liidu kodanik. Liidu kodakondsus täiendab, kuid ei asenda liikmesriigi kodakondsust.

2. Liidu kodanikel on käesoleva lepinguga antud õigused ja sellest tulenevad kohustused."

6. EÜ artikli 18 lõikega 1 on ette nähtud:

„Igal liidu kodanikul on õigus vabalt liikuda ja elada liikmesriikide territooriumil, kui käesoleva lepinguga ja selle rakendamiseks võetud meetmetega kehtestatud piirangutest ja tingimustest ei tulene teisiti."

7. EÜ artiklis 234 on sätestatud:

„Euroopa Kohus on pädev tegema eelotsuseid, mis käsitlevad:

a) käesoleva lepingu tõlgendamist;

[...]

Kui selline küsimus antakse liikmesriigi kohtusse, võib see kohus, kui ta leiab, et otsuse tegemiseks on vaja kõnealune küsimus lahendada, taotleda sellekohast eelotsust Euroopa Kohtult.

Kui mingi niisugune küsimus kerkib üles poolelioleva kohtuasja käigus liikmesriigi kohtus, mille otsuste peale ei saa siseriikliku õiguse järgi edasi kaevata, siis peab nimetatud kohus saatma asja Euroopa Kohtusse."

Rahvusvahelised õigusnormid perekonnanimede andmise kohta

8. Selleks et teha kindlaks isiku perekonnanime üle otsustamise suhtes kohaldatav õigus, kui sellel on seoseid rohkem kui ühe õigussüsteemiga, viitavad mõned õigussüs-

teemid isiku elukohariigi õigusele, ehkki tavalisem on viitamine tema kodakondsusriigi õigusele, mis on mitme liikmesriigi poolt sätestatud ka rahvusvahelistes kokkulepetes.

9. Näiteks on rahvusvahelise perekonnaseisukomisjoni konventsioonis, mis käsitleb perekonna- ja eesnimede suhtes kohaldatavat õigust,[4] sätestatud, et isiku nimed määratakse kindlaks selle isiku kodakondsusriigi õiguse kohaselt.

10. Olemas on ka rahvusvahelise perekonnaseisukomisjoni konventsioon perekonnaja eesnimede muutmise kohta.[5] Selle konventsiooni artikli 2 kohaselt kohustub iga lepinguosaline riik „mitte lubama muudatuste tegemist teise lepinguosalise riigi kodanike perekonna- või eesnimedesse, kui need isikud ei ole ühtlasi esmalt mainitud riigi kodanikud" [mitteametlik tõlge].

11. Lisaks võeti 25. septembril 2003 Madridis vastu rahvusvahelise perekonnaseisukomisjoni perekonnanimede tunnustamist käsitleva konventsiooni eelnõu. Pärast Euroopa Kohtu otsust Garcia Avello kohtuasjas[6] otsustati siiski kogu tekst uuesti läbi vaadata, et püüda rohkem arvesse võtta asjaomaste isikute soove.

12. Rahvusvaheline perekonnaseisukomisjon on valitsustevaheline organisatsioon, mille liikmete hulka kuuluvad kolmteist Euroopa Liidu liikmesriiki ning milles on veel kolmel liikmesriigil vaatleja staatus. Üks käesoleva kohtuasjaga seotud liikmesriik, Saksamaa, on ratifitseerinud eespool punktis 10 viidatud Istanbuli konventsiooni, mis kehtib tema ja teiste lepinguosaliste riikide vahel; Saksamaa on alla kirjutanud punktis 9 viidatud Müncheni konventsioonile, ent ei ole seda ratifitseerinud. Taani aga ei ole rahvusvahelise perekonnaseisukomisjoni liige ega vaatleja.

Käesolevas kohtuasjas asjakohased siseriiklikud õigusnormid[7]

13. Rahvusvahelist eraõigust käsitlevate Taani õigusnormide kohaselt reguleerib kõiki

4 — Rahvusvahelise perekonnaseisukomisjoni konventsioon nr 19, millele on alla kirjutatud 5. septembril 1980 Münchenis; vt eriti artiklid 1 ja 2.

5 — Rahvusvahelise perekonnaseisukomisjoni konventsioon nr 4, millele on alla kirjutatud Istanbulis 4. septembril 1958.

6 — Eespool 2. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus, vt ka käesolev ettepanek, punkt 47 jj.

7 — Üldisema võrdleva ülevaate saamiseks olukorrast liikmesriikides vt lisaks 2. joonealuses märkuses viidatud Garcia Avello kohtuasjas minu poolt esitatud ettepanek, punkt 5.

isikustaatusega, sealhulgas isiku perekonnanime otsustamisega seotud küsimusi selle isiku elukohariigi õigus vastavalt elukohariigi määratlusele Taani õiguses.

14. Seega, kui tuleb määrata sellise isiku perekonnanimi, kelle elukoht (eriti sündimise ajal) on Taanis, kohaldatakse Taani õigust. Kui vanematel on üks perekonnanimi, antakse lapsele seesama nimi; kui neil ei ole üks ja sama perekonnanimi, võib valida kummagi vanema oma. Taani õigus lubab siiski ka perekonnanime halduskorras muutmist selliseks, mis koosneb mõlema vanema perekonnanimest, mida omavahel ühendab sidekriips.

15. Saksamaal tuleb perekonnaseaduse (Personenstandsgesetz) § 1 kohaselt kanda perekonnaseisuga seotud andmed perekonnaseisuregistrisse.

16. Tsiviilseadustiku rakendusseaduse (Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch; edaspidi „EGBGB") § 10 lõike 1 järgi kohaldatakse isiku nime üle otsustamisel tema kodakondsusriigi õigust.

17. Teise riigi õigusele tuginemine on EGBGB § 10 lõike 3 kohaselt lubatud ainult siis, kui lapse üks vanem on selle riigi kodanik (ja kui kummalgi vanemal on rohkem kui üks kodakondsus, võivad vanemad vabalt valida, millise riigi õigust kohaldatakse). Lisaks võidakse kohaldada Saksa õigust, kui kumbki vanem ei ole Saksa kodanik, kuid vähemalt ühe vanema elukoht on Saksamaal, ning lapse ema abikaasa kodakondsusriigi õigust võidakse kohaldada siis, kui ta soovib anda lapsele oma nime.

18. Saksamaa õiguse kohaldamise korral, kui lapse vanematel on eri perekonnanimed, reguleerib lapsele antavat nime tsiviilseadustiku (Bürgerliches Gesetzbuch; edaspidi „BGB") § 1617, milles on sätestatud:

„1) Kui vanematel ei ole abielujärgset ühist perekonnanime ja neile kuulub ühine hooldusõigus, siis määravad nad perekonnaseisuametnikule esitatava avaldusega lapse sünnijärgseks perekonnanimeks nime, mida isa või ema avaldamise ajal kannab. [...]

2) Kui vanemad ei tee otsust ühe kuu jooksul lapse sünnist, kannab Familiengericht otsustusõiguse üle ühele vanemale. Selle kohta

kehtib muus osas lõige 1. Kohus võib vanemale anda tähtaja otsustusõiguse teostamiseks. Kui pärast tähtaja möödumist pole nime suhtes otsustusõigust teostatud, saab laps selle vanema nime, kellele otsustusõigus üle kanti.

3) Kui laps ei ole sündinud Saksamaa territooriumil, kannab kohus otsustusõiguse ühele vanemale üle lõike 2 kohaselt ainult juhul, kui vanem või laps seda taotleb või kui on muutunud vajalikuks lapse nime kandmine Saksa perekonnaseisuakti või Saksa ametlikku isikut tõendavasse dokumenti."

19. Familiengerichti (perekonnaasju lahendav kohus) nimetust kannab Amtsgerichti (kohalik kohus) koda, mis peab istungeid perekonnaõigusega seotud küsimustes.

20. Vabatahtliku kohtualluvuse seaduse (Gesetz über die Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit; edaspidi „FGG") §-s 46a on sätestatud:

„Enne otsuse tegemist, millega BGB § 1617 lõike 2 alusel kantakse lapse sünnijärgse perekonnanime otsustusõigus üle ühele vanemale, kuulab Familiengericht ära mõlemad vanemad ning püüab aidata pooltel jõuda vastastikusele kokkuleppele. Familiengerichti otsus ei kuulu põhjendamisele ning seda ei saa kohtu korras vaidlustada."

Asjaolud ja menetlus käesolevas kohtuasjas

21. Kõnealune laps nimega Leonhard Matthias sündis 1998. aastal Taanis ning tema vanemad on Stefan Grunkin ja Dorothee Paul, kes mõlemad on Saksa kodanikud. Puuduvad andmed selle kohta, et lapsel endal või kummalgi vanemal võiks olla muud kodakondsust lisaks Saksamaa omale. Alates sünnist on ta elanud peamiselt Taanis, kus tema vanemad alguses koos elasid. Aastatel 2001 ja 2002 elas ta mõned kuud nendega Saksamaal Niebüllis; alates 2002. aasta veebruarist on ta elanud peamiselt koos emaga Taanis Tønderis, kuhu ema on asunud elama ja seadnud sisse meditsiinipraksise, kuid viibib korrapäraselt ka isa juures, kes elab umbes 20 km kaugusel asuvas Niebüllis.

22. Leonhard Matthiase sünd registreeriti Taanis. Mõni kuu pärast tema sündi kanti tema Taani sünnitunnistusele perekonna-

nimi „Grunkin-Paul", mis tulenes seda nime kinnitavast haldustunnistusest, mis oli välja antud kooskõlas Taani õigusega. Võib eeldada, et kõnealune tunnistus anti välja sellel alusel, et Taani rahvusvahelise eraõiguse kohaldamisel käsitleti lapse elukohana Taanit ja sellest tulenevalt kohaldus tema perekonnanime üle otsustamise suhtes Taani materiaalõigus.

23. Vanemad, kes ise ei ole kandnud ühist perekonnanime, soovivad kasutada lapse registreerimisel Saksa ametiasutustes Niebüllis taas perekonnanime „Grunkin-Paul", mis anti talle Taanis. Eespool viidatud Saksa õigusaktide [8] alusel on ametiasutused keeldunud seda nime tunnustamast, väites, et perekonnanimeks tuleb valida kas „Grunkin" või „Paul".

24. Vanemad vaidlustasid selle keeldumise Saksamaa kohtutes, kuid nende hagi jäeti 7. jaanuaril 2003 viimases kohtuastmes rahuldamata. 27. veebruaril 2003 ei antud neile luba esitada põhiseaduse alusel Bundesverfassungsgerichtile (Saksamaa Liitvabariigi konstitutsioonikohus) kassatsioonkaebust.

8 — Vt eespool punktid 16–18.

25. Vastavalt BGB § 1617 lõikele 2 on pädev Standesamt (perekonnaseisuamet) andnud asja lahendada Amtsgericht Niebüllile, mis Familiengerichtina peab määrama selle vanema, kellel on õigus valida lapse perekonnanimi või kelle perekonnanimi lapsele antakse, kui selle valiku tegemise õigust ei kasutata.

26. Kõnealune kohus küsib, kas EGBGB §-s 10 sisalduv kollisiooninorm kehtib EÜ artikleid 12 ja 18 arvestades, kuivõrd perekonnanimede üle otsustamist reguleerib ainult kodakondsus. Kõnealune kohus märgib, et laps kannab oma sünni- ja elukohariigis perekonnanime, mis erineb tema kodakondsusriigi õigusega nõutavast. Kõnealune kohus leiab, et raske on pidada liikumisvabadusega kooskõlas olevaks asjaolu, et Euroopa Liidu kodanik peaks olema oma kodakondsusest tulenevalt sunnitud kandma eri liikmesriikides eri nimesid.

27. Amtsgericht asub seisukohale, et kuivõrd otsuse suhtes, mille ta peab tegema, puuduvad siseriiklikus õiguses kohtulikud õiguskaitsevahendid, on ta EÜ artikli 234 kolmandast lõigust tulenevalt kohustatud esitama Euroopa Kohtule küsimuse EÜ asutamislepingu tõlgendamise kohta.

28. Oma 2. juuni 2003. aasta määrusega, mis on välja antud 23. veebruaril 2004, on kõnealune kohus sellest tulenevalt taotlenud otsust „EÜ asutamislepingu tõlgendamise kohta seoses EGBGB § 10 vastavusega EÜ asutamislepingule".

29. Kirjalikke märkusi on esitanud Belgia, Prantsusmaa, Saksamaa, Kreeka, Madalmaade ja Hispaania valitsus ning komisjon. S. Grunkin ning Saksamaa, Kreeka ja Hispaania valitsus esitasid kohtuistungil seisukoha suuliselt.

Eelotsusetaotluse vastuvõetavus

30. EÜ artikli 234 alusel võib liikmesriigi kohus esitada ühenduse õiguse tõlgendamist käsitleva küsimuse, kui ta leiab, et tema menetletavas asjas otsuse tegemiseks on vaja kõnealune küsimus lahendada.

31. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt asjaolu, kas eelotsusetaotluse esitanud asutus on asjakohases tähenduses „kohus", reguleerib ainult ühenduse õigus. Euroopa Kohus võtab arvesse mitut tegurit, nagu kõnealuse asutuse õiguslik alus, alalisus, otsuste kohustuslikkus, menetluse võistlevus, õigusnormide kohaldamine organi poolt ja tema sõltumatus. Lisaks võib siseriiklik kohus esitada Euroopa Kohtule küsimuse ainult siis, kui temalt palutakse kohtuotsust menetluses, mille lõpptulemuseks peab olema kohtuotsus. Seega võib asutus olla EÜ artikli 234 tähenduses „kohus", kui ta täidab kohtulikke ülesandeid, kuid mitte siis, kui ta täidab muid, näiteks haldusülesandeid. See, kas eri liiki ülesandeid täitvat asutust saab käsitleda kui „kohut", sõltub tema pädevusest Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse esitamisel. Selles suhtes ei ole tähtsust sellel, et see asutus liigitatakse „kohtuks", kui selle asutuse muud koosseisud või isegi sama koosseis, mis on esitanud Euroopa Kohtule küsimuse, teostab ka volitusi, mis erinevad nendest, mille kontekstis taotletakse eelotsust.[9]

32. Saksamaa valitsus märgib, et seda arvestades ei ole Amtsgericht pädev käesolevas

9 — Vt nt 15. jaanuari 2002. aasta otsus kohtuasjas C-182/00: Lutz (EKL 2002, lk I-547, punkt 12) ja 26. novembri 1999. aasta määrus kohtuasjas C-192/98: ANAS (EKL 1999, I-8583, punktid 21–23) ning mõlemas viidatud kohtupraktika.

kohtuasjas eelotsusetaotlust esitama. BGB § 1617 lõike 2 kontekstis täidab kõnealune kohus puhtalt haldusülesannet, mida muidu täidaks perekonnaseisuametnik. Menetlus ei ole vaidlust lahendav, vaid sellel on ainult üks pool, nimelt perekonnaseisuametnik, ehkki kohus peab enne otsustamist ära kuulama mõlemad lapsevanemad; igal juhul ei ole käesolevas asjas vanemate vahel mingisugust vaidlust. Amtsgericht ise ei tee otsust lapse perekonnanime suhtes, vaid otsustab ainult, kummal vanemal on õigus see nimi valida; kui vanem selle valiku tegemata jätab, antakse lapsele seadusest tulenevalt tema perekonnanimi.

33. Saksamaa valitsus rõhutab, et olukorda käesolevas kohtuasjas tuleks eristada sellisest olukorrast, kus vanemad on tavalistesse kohtutesse hagi esitamisega õiguskaitsevahendid juba ammendanud. Enne käesolevat menetlust olid Leonhard Matthiase vanemad juba palunud, et Saksamaa ametiasutused tunnustaksid talle Taanis antud perekonnanime. Nad olid vaidlustanud sellest tunnustamisest keeldumise, mille tulemusel Kammergericht Berlin (apellatsioonikohus) keeldus nende kaebust menetlusse võtmast, ning olid püüdnud vaidlustada seda viimast otsust Bundesverfassungsgerichtis. Kõik need menetlused olid nõuetekohaselt kohtulikku laadi; kõikides nendes etappides oleks saanud esitada eelotsusetaotluse, ent seda ei tehtud. Järeldus, et sedalaadi menetlused nagu Amtsgerichtis peetav ei ole ette nähtud lõppema kohtuotsusega, ei välistaks seega teistes kohtuasjades võimalust esitada Euroopa Kohtule eelotsusetaotlus.

34. Kohtuistungil toetasid Kreeka ja Hispaania valitsus seda seisukohta, mille S. Grunkin ja komisjon samas vaidlustasid.

35. S. Grunkin rõhutas eriti seda, et kõnealust laadi menetlustes ei ole vanematel mitte ainult õigus enda seisukohti väljendada, vaid samuti on nende määrata see, kas menetlus üleüldse algatatakse.

36. Komisjon märkis, et vastuvõetavust tuleks hinnata mitte käesoleva kohtuasja asjaolude põhjal, mis on ebatavalised, vaid olukorra põhjal, millest sedalaadi menetlused tavaliselt tingitud on. Harilikult ei ole vanemad jõudnud kokkuleppele selles, et valitakse nimi, mis ei ole Saksamaa õigusega lubatud, vaid on eri meelt selles suhtes, milline nende erinevatest perekonnanimedest tuleks lapsele anda. See tavaline olukord eristub selgesti ja põhjapanevalt niisugustest juhtumitest nagu need, mis on seotud maa või äriühingute registreerimisega, mida on

käsitletud Euroopa Kohtu praktikas. Seal peab kohus lahendama kahe poole vahelise vaidluse. Sellel kohtul on lisaks absoluutne diskretsiooniõigus kohtuasjas otsuse tegemiseks ning temalt ei nõuta pelgalt formaalsete kriteeriumide kohaldamist, nagu kõnealustes muudes kohtuasjades; kohus peab hindama argumente ja jõudma otsusele, mis oma sisult vastab lapse huvidele. Vanematel on õigus väljendada oma seisukohti ning nad võivad ise menetluse algatada. Lõpuks ei ole oluline, et Saksamaa õiguses on sama tulemuse saavutamiseks võimalik kasutada ka teistsugust menetluskäiku, mis võib anda aluse eelotsusetaotluse esitamiseks; see, kas selline taotlus menetluse käigus tehakse või mitte, ei saa mõjutada selle vastuvõetavust eraldi menetlustes, mille ese on sama.

37. Saksamaa valitsuse esitatud põhjendus on kindlasti veenev. BGB § 1617 lõikega 2 ja FGG §-ga 46a reguleeritaval menetlusel on pigem olulised haldus- kui kohtumenetluse tunnused. Seda seisukohta kinnitab eraldiseisva selgelt kohtuliku menetluskäigu kasutamise võimalus.

38. Lisaks võib märkida, et kuivõrd Amtsgerichti otsuseid ei saa sedalaadi menetluses edasi kaevata, muudaks vastupidisele seisukohale asumine eelotsusetaotluse esitamise EÜ artikli 234 kolmanda lõigu alusel kohustuslikuks ning see tulemus ei tundu vastavat kõnealuse artikliga ette nähtud süsteemile.

39. Olen siiski seisukohal, et veenev on ka komisjoni analüüs, mis keskendub kõnealuste menetluste põhiomadusele — sellele, et tavalises kontekstis on need vaidlust lahendavad ning mõlemal poolel on õigus väljendada oma seisukohti, ning Amtsgerichti otsusele kui kohtuotsusele.

40. See analüüs ei ole muidugi nii asjakohane menetluse erijoonte suhtes käesolevas kohtuasjas; need erijooned annavad alust veel ühele kahtlusele seoses eelotsusetaotluse vastuvõetavusega: kui suurel määral on eelotsuse küsimuse lahendamine vajalik selleks, et Amtsgericht saaks teha otsuse?

41. Menetluses sellisel kujul, nagu see on esitatud Euroopa Kohtule, on ainus otsus, mille tegemist Amtsgerichtilt palutakse ja mille tegemiseks Amtsgericht ka pädev on — selle lapsevanema määramine, kes valib lapsele antava perekonnanime. Amtsgericht

ei ole pädev määrama, milline see nimi on. Käesolevas kohtuasjas tundub olevat selge, et ükskõik kumb lapsevanem selleks määratakse, valib ta nime „Grunkin-Paul" ning alles selles etapis, kui küsimus ei ole Amtsgerichti otsustada, tulevad mängu perekonnanime määramist käsitlevad kollisiooninormid, mis võivad olla vastuolus ühenduse õigusega.

42. Kui see on olukorra õige kirjeldus vastavalt Saksamaa õigusele, on raske mõista, kuidas Amtsgericht saaks Euroopa Kohtu vastust — milline see ka poleks — eelotsuse küsimuse suhtes kohaldada.

43. Siiski võivad Amtsgerichti volitused sellistes asjades olla suuremad kui näidatud või tal võib olla kavatsus siduda — nagu tulebki — perekonnaseisuametid eelotsusega, mille tegemist taotletakse. Nendel asjaoludel ei pruugi olla mõistlik, et Euroopa Kohus lükkaks küsimuse tagasi sel alusel, et vastust ei ole vaja siseriikliku kohtu otsuse tegemiseks; lõppude lõpuks saab ainult siseriiklik kohus kindlaks teha, kas see on nii.

44. Sellest tulenevalt, olles teadlik kahtlustest selle suhtes, kas EÜ artikli 234 kohased eelotsusetaotluse kriteeriumid on täielikult täidetud, pean eelistatavaks vastata esitatud küsimusele.

Eelotsuse küsimus

45. Küsimusi seoses perekonnanime üle otsustamisega ei teki ühenduse õiguse kontekstis just tihti. Siiski on Euroopa Kohtule varem esitatud kaks selleteemalist eelotsusetaotlust: kohtuasjades Konstantinidis [10] ja Garcia Avello [11].

46. Kohtuotsuses Konstantinidis asus Euroopa Kohus seisukohale, et kodakondsuse alusel diskrimineerimise keeluga on vastuolus see, kui Kreeka kodanik on kohustatud teises liikmesriigis töötades kasutama oma nime transliteratsiooni, mis muudab tema nime hääldust ja kui sellise moonutusega kaasneb oht, et võimalikud kliendid võivad ta teiste isikutega segi ajada.

10 — 30. märtsi 1993. aasta otsus kohtuasjas C-168/91: Christos Konstantinidis *vs.* Stadt Altensteig (EKL 1993, lk I-1191).

11 — Eespool 2. joonealuses märkuses viidatud.

47. Kohtuotsuses Garcia Avello oli Euroopa Kohus seisukohal, et EÜ artiklid 12 ja 17 ei võimalda Belgia ametivõimudel keelduda rahuldamast taotlust, mis on esitatud Belgias elavate alaealiste laste nimel, kellel on Belgia–Hispaania topeltkodakondsus, nende laste perekonnanime muutmiseks selliseks, mida neil on õigus kanda vastavalt Hispaania õigusele ja tavadele.

48. Mõlemas kohtuasjas kaalus Euroopa Kohus enne esitatud küsimuste uurimist kõigepealt seda, kas käsitletavad olukorrad jäävad ühenduse õiguse kohaldamisalasse — ning otsustas, et jäävad. Kohtuasjas Konstantinidis põhines seos ühenduse õigusega asjaolul, et hageja väitel sekkuti majandusvabaduse, nimelt asutamisvabaduse teostamisse. Kohtuasjas Garcia Avello — mille ajaks oli sisse seatud Euroopa Liidu kodakondsus koos sellega kaasnevate õigustega — asus Euroopa Kohus lihtsalt seisukohale, et seos ühenduse õigusega on olemas, arvestades kõnealuseid lapsi, „kes on ühe liikmesriigi territooriumil seaduslikult elavad teise liikmesriigi kodanikud". [12]

49. Tundub olevat selge, et viimati mainitud kaalutlus peab kehtima ka Leonhard Matthiase juhtumi suhtes.

50. Ehkki liikmesriigid on pädevad määrama kindlaks õigusnorme, mis reguleerivad isiku perekonnanime, peavad nad siiski teostama oma pädevust kooskõlas ühenduse õigusega. Selles suhtes võivad Euroopa Liidu kodanikud tugineda neile asutamislepinguga antud õigustele, eriti EÜ artiklis 12 sätestatule, mille kohaselt on keelatud diskrimineerimine kodakondsuse alusel, ja EÜ artikli 18 lõikes 1 sätestatule, mis annab õiguse vabalt liikuda ja elada liikmesriikide territooriumil. [13]

51. Garcia Avello kohtuotsuses [14] märkis Euroopa Kohus sisuliselt seda, et Belgia õiguspraktikas käsitleti ühtemoodi neid, kellel on vaid Belgia kodakondsus, ja neid, kellel on Belgia–Hispaania topeltkodakondsus, mille tulemusel viimati mainitutel oleksid kõnealuste kahe eri õigussüsteemi alusel erinevad perekonnanimed. Kuivõrd see võib tõenäoliselt põhjustada praktilisi raskusi, kujutas see endast diskrimineerimist kodakondsuse alusel. Mittediskrimineerimise põhimõtte kohaselt ei tohi võrreldavaid olukordi käsitleda erinevalt ning erinevaid olukordi ei tohi käsitleda ühtemoodi.

12 — Kohtuotsus, punkt 27; vt ka 19. oktoobri 2004. aasta otsus kohtuasjas C-200/02: Zhu ja Chen (EKL 2004, lk I-9925, punkt 19).

13 — Vt Garcia Avello kohtuotsus, punktid 25 ja 29.

14 — Vt kohtuotsus, punktid 31–37.

52. Kõik kirjalikke märkusi esitanud pooled on seisukohal, et käesoleva juhtumi puhul sellist diskrimineerimist ei esine. Isegi S. Grunkin ei väitnud kohtuistungil, nagu esineks diskrimineerimist kodakondsuse alusel. Nõustun, et seda ei esine.

53. Asjakohastest Saksa õigusaktidest [15] selgub, et kõiki, kellel on vaid Saksa kodakondsus, koheldakse ühtmoodi ning kõiki, kellel (või kelle vanematel) on rohkem kui ühe riigi kodakondsus, koheldakse teisiti, ent siiski ei diskrimineerita kodakondsuse alusel.

54. Praktilisest vaatenurgast on Leonhard Matthiase olukord ligilähedaselt võrreldav Garcia Avello laste omaga, kuivõrd tema kodakondsusliikmesriigis tuleb registreerida perekonnanimi, mis erineb sellest, mida ta kannab oma sünniliikmesriigis. Samas kui praktilised raskused, millega ta tõenäoliselt kokku puutub, ei pruugi tuleneda diskrimineerimisest kodakondsuse alusel, kujutavad need endast selgesti takistust tema õigusele kodanikuna vabalt liikuda jaelada kõnealuste liikmesriikide territooriumil. Ehkki sellised raskused võivad olla laadilt sarnased nendega, millega puutus kokku C. Konstantinidis, tähendab EÜ artikli 17 ja artikli 18 lõike 1 koosmõju seda, et praegu ei ole tarvis tuvastada mingit majanduslikku seost selleks, et tõestada liikumisvabaduse õiguse rikkumist.

55. Lisaks praktilistele küsimustele, mis võivad ulatuda pelgalt häirivatest kuni — kahtluste õhkkonnas, mis on järgnenud 11. septembri 2001. aasta sündmustele — äärmiselt tõsisteni, on isiku nimi tema identiteedi ja eraelu alusosa, mille kaitset on riikide põhiseadustes ja rahvusvahelistes dokumentides laialdaselt tunnustatud. [16]

56. Seega tundub mulle, et nõue kanda eri liikmesriikide seaduste alusel eri nimesid on täielikult vastuolus Euroopa Liidu kodaniku staatuse — mis Euroopa Kohtu sõnastuse kohaselt peaks olema „liikmesriikide kodanike põhistaatus" – ja õigustega. [17]

15 — Vt käesolev ettepanek, punktid 16 ja 17.

16 — Vt minu poolt kohtuasjas Konstantinidis esitatud ettepanek, punktid 35–40, ning Garcia Avello kohtuasjas esitatud ettepanek, eriti selle punktid 5, 27 ja 36 ning seal viidatud allikad.

17 — Vt viimasena 15. märtsi 2005. aasta otsus kohtuasjas C-209/03: Bidar (EKL 2005, lk I-2119, punkt 31).

Ettepanek

57. Sellepärast olen seisukohal, et Euroopa Kohus peaks andma Amtsgericht Niebülli esitatud küsimusele järgmise vastuse:

Liikmesriigi õigusnorm, millega ei ole võimalik tunnustada selle liikmesriigi seaduste alusel Euroopa Liidu kodaniku nime, mis on teises liikmesriigis õiguspäraselt registreeritud, ei ole kooskõlas EÜ artikliga 17 ega artikli 18 lõikega 1.